

Anmeldelser

K. Bjørlykke: Sedimentologi, stratigrafi og oljegeologi. Universitetsforlaget Bergen – Oslo – Tromsø, 1977. 240 sider. Pris. N.Kr. 59,50.

Geologiske lærebøger skrevet på et skandinavisk sprog er en sjældenhed, og det var derfor med en vis interesse, jeg påbegyndte læsningen af Bjørlykkes nye bog.

Bogen er veldisponeret og de tre emner hænger bedre sammen, end man måske umiddelbart skulle tro. Bjørlykkes interesseområder afspejles dog tydeligt i behandlingen og sideantal af de tre emner. Sedimentologien fylder de første 158 sider, stratigrafien 18(!) sider og oliegeologien de sidste 45 sider. Litteraturhenvisninger er bevidst næsten totalt udeladt for at lette læsningen, idet bogen er tænkt som en første indførelse i emnerne.

Det sedimentologiske afsnit er klart det bedste. Praktisk taget alle det sidste tiårs landvindinger er medtaget. Dog bemærkes her en del inkonsekvenser både på detailplan og i de mere væsentlige definitioner. Walthers facieslov omtales stærkt forenklet og forkert stavet på side 2, og på side 3 gives Moores definition af det fundamentale begreb sedimentære facies, som er i modstrid med de fleste moderne sedimentologers opfattelse af begrebet. På side 60 gives derimod Teicherts interpretation, der er den almindelig brugte, og på side 61 bliver ophavsmændene til Walthers facieslov stavet rigtigt og loven bedre gennemgået. En tiltalende ting for hele det sedimentologiske afsnit er den udstrakte brug af matematiske udtryk for både parametre og processer. I denne forbindelse må det dog bemærkes, at næsten alle formlerne typografisk set er nærmest grufulde. På side 8-9 er tegnet for Phi således trykt med 4 forskellige typer.

Afsnittet indledes med et kapitel om teksturer og strukturer, der er rimeligt afrundet omend figurerne (1-4 og 3-10), der skal beskrive imbrikation er næsten totalt ubegribelige. De to næste kapitler omhandler sedimenttransport og afsætningsmiljø og facies modeller. Disse emner er vel de vigtigste for en sedimentolog og teksten er klar, kort og koncis. Afsnittet om sporfossiler er dog temmelig amatørisk. Selv om det norske er meget let at læse, er der dog enkelte norske termer, der er ret uheldige. Således synonymiseres »Strømrifler« flere steder med »bølgeslagsmærker«. De næste kapitler om forvitningsprocesser, forvitring, klastiske sediment, lersedimenter, dannelse af karbonatbjergarter og evaporiter er alle korte, men rimeligt fyldestgørende, og det løber som en rød tråd gennem hele fremstillingen, at forfatteren er velorienteret i de centrale problemstillinger i den moderne sedimentologi og ikke forfaldet til at følge tidligere tiders overvejende sedimentpetrografiske betragtningsmåde, med hovedvægten lagt på sorteringskurver og parametre, kornformer, tungminerale og sandstensklassifikationer.

Det næste hovedafsnit er om stratigrafi. Her er der en del ret personlige definitioner af f.eks. chronostratigrafi, grundenheder i lithostratigrafi, biozoner, og på side 166 dukker den let vakkende faciesopfattelse op igen med perlen: »Kronostratigrafiske horisonter er meget vigtige for korrelasjonen innen større sedimentasjonsbassenger og danner grunnlaget for alle facies rekonstruksjoner«. Han mener formodentlig miljø- eller palæogeografiske rekonstruksjoner.

Det stratigrafiske afsnit afsluttes til stor glæde for anmelderen af et kapitel om dynamisk stratigrafi. Denne kombination af tektonik, dynamisk sedimentologi og stratigrafi er (heldigvis) ved at afløse den klassiske historisk geologiske eller lagsøjle stratigrafiske opfattelsesmåde, der endnu præger flertallet af historisk geologiske lærebøger og regionale geologier. Den væsentlige forskel mellem begreberne transgression, regression, »submergence«, »emergence«, progradering og »retrograde-ring« burde dog være banket endnu mere ud, idet de fleste stratigrafer/historiske geologer slet ikke skelner klart imellem dem.

Det sidste afsnit om oliegeologi er mere specielt, men kan på en måde siges at være et slags overordnet »case study« indenfor grunddisciplinerne sedimentologi og stratigrafi.

Generelt kan jeg sige følgende positivt om bogen: den er billig, den er letlæst, den er up-to-date, den er rimeligt vel illustreret med godt 80 figurer, og den giver et acceptabelt billede af 70'ernes sedimentologiske verdensbillede. På negativ-siden må nævnes: En helt utrolig mængde trykfejl hovedsagelig af tyrkfejlstypen; en del figurer er ulogiske eller dårligt forklarede; utilfredsstillende sætning af formler; stratigrafi og sporfossilsafsnit dårlige; spredte inkonsekvenser i definitioner.

Bogen kan, specielt i en grundig rettet 2. udgave anbefales som supplerende læsning til 1.-dels studerende og især til lærere med andre specialer, der underviser i generelle geologiske områder f.eks. i bifagsundervisning, og som ønsker en hurtig og nem indføring i en væsentlig geologisk disciplin.

Finn Surlyk